

KUTSZEGI CSABA

Navigare necesse est

■ WERT KIRÁLY ■

Az alig néhány maroknyi fehér homokba állított piciny vitorlászáz a táncmonológ végén funkciót kap: a főhős – lélekben – elhajózik. Vajon milyen hajóra szállt? Óriási a kínálat. Utazhatunk Kharón ladikján, a Holnap hőseként Adyval, lehetünk Rimbaud részeg hajója. Azt gondolom, Fehér Ferenc nem bús, halotti vizekre evezett. Tehetsége forrongó, megmutatkozni vágyó. Mint ilyen, nem gondol a halálra. De nem is szárguld mámoros váteszi küldetésstudattal a jövőbe, mint Ady hajója. A fiatal koreográfus-előadóművész önéletrajzi (tánc)írásában – kemény küzdelmekkel teli életszakaszok után – révbe ér. A rév nála nem kikötő, hanem az az átkelőhely, amely a vágyott messzi vizekre vezetheti.

Kezdetben vala a készülődés, az első mozdulatok. „Ajtó mögött én, Wert király állok” – olvasható a szerző tollából az ajánlóban. Az ajtó mögöttség a belépésre készülést sejteti, ugyanúgy, mint a koreográfia elején a csöndes, befelé forduló ücsörgés, amely elindulás (megszületés?) előtti állapotot jelez. Az első óvatos végtagmozdulatokat ülőtámaszban végrehajtott előre-hátra araszolás követi a hátsó falra merőleges keskeny fénycsík utcájában. A visszaérések után a fal tövében látzólag céltalan átöltözések szakítják meg a mozgást, az öltözködés (készülődés?) egyes fázisai néhány másodpercig mozdulatlan pózokba merevülnek. Ez a régifénykép-jelleg a valamikoriság impresszióját kelti, általa sikerül az „őstörténeti” régmúltba helyezni a szubjektum öneszmélésének, a megismerés folyamatának megélt szakaszait. E pózolás nem maníros. Viszszafogottan, természetesen, magától értődően jelenik meg. Fel is veti a kérdést: a mozgás menetéből fakadóan ösztönös-e ez a megoldás, vagy pedig racionálisan megkomponált, patikamérlegesen kimért tudatos színházi fogás? E furcsa, talányos kettősség mindvégig jellemzi Fehér produkciójának majd' mindegyik elemét.

A mozgásán például látszik, hogy nem sorolható be egyik mozdulatnyelvi iskolába sem. Mégis, már az első akcióknál észrevehető, hogy magabiztosan birtozza a művészi tánc megalkotásának legfontosabb kritériumát: minden testrésze, a legkisebb porcikája is összhangzóan koordinált. Ezt nagyon sokan próbálják elérni, de nagyon keveseknek sikerül. Hazai színpadainkon az izgalmas alternatív játszóhelyektől a legcsillogóbb világot jelentő deszkákig igen gyakori jelenség, hogy a csinos testrészek egy figura kivite-

Fehér Ferenc

Molnár Kata felvétele

lezése közben jó helyre kerülnek, sőt szemet gyönyörködtető tánctechnikai megoldásoknak örülhet a hálás publikum, de ha a porcikák összehangolt, egyenértékű művészi egymás mellé helyezése nem tud létrejönni, hiányérzet keletkezik, még akkor is, ha a néző meg sem tudja mondani, csak érzi: valami hiányzik. A művészi tánc minden pillanatában a kislábujjnak összefüggésben kell lennie a fejbübbel, és e szukcesszív folyamatban az e két testvéglét közötti összes porcikának – kivétel nélkül – egyenrangú társként kell szolgálnia a megszülető mozdulatot. Legalábbis akkor jó az előadóművész, ha bennem, a nézőben ezt az impressziót képes kelteni.

Fehér Ferenc mozgása tökéletesen koordinált. Mivel testén iskola árulkodó nyomait nem lehet felfedezni, megalapozottnak tetszik a megállapítás: östehetség. Feltehetően nem tanítgatták neki hosszú éveken keresztül a porcikák gyötrelmes összehangolásának nehezen elsajátítható tudományát, mégis – ösztönösen – tudja a módját.

A kezdeti készülődés tételének hangulatát sodró, izgalmas zöreijzene alapozza meg. A hangzás türelmetlen belső lökötésének ritmusa mindvégig változatlan, jól hallható szigorú négynegyed. A türelmetlenség a mozgásban zaklatottsággá fokozódik, az expresszív kitörések (bakancstalppal földre mért ütések még mindig ülőtámaszban) érzékeltek: már az élet csirájában ott vannak a jövő súlyos konfliktusai. Mindez jól vezet be a következő zene nélküli tétel, amely – logikusan – újabb fejlődési fokozatot ábrázol: a felállásért vívott küzdelmet, a vágyódást a földhözragadságtól való elszakadásra.

Ha a mozgás nem kötődik konkrét tánctechnikai mozdulatrendszerhez, de mégis kontextust alkot és hiteles, akkor létrejöttek csak egyetlen módja lehetőséges: az alkotó maga keresi meg magában, maga építi fel önmagának. Fehér Ferenc mozdulatai egyéni, belülről, lélekből motiváltan realizálódnak. A táncos „szakzsargon” egyik legromdább szavával ezt úgy mondják: kiszaszerolta magának. A földön fetregő néma szenvedés legkisebb gesztusai is láthatóan hosszú, elmélyült keresgélés eredményeként születtek meg. Ez nem az egyetlen járható út, de igen tisztességes alkotói hozzáállás. A műalkotás anyagának létrehozásában ihlető lehet a megélt élettény, de inspiráló erőként hathat a más forrásból származó ismeret is. Kitűnő koreográfiák készülnek úgy, hogy alkotóik meglévő, ismert mozdulatrendszernek elemeit teszik magukévá, vagy azokat fejlesztik tovább. Az eredetiség viszonylagos fogalom, és önmagában nem értékmérő. De egy útját kereső fiatal alkotó esetében dicséretes a bátorság, amellyel mélyre száll önmaga testi-lelki titkainak megfjtéséért. A Fehérre oly jellemző talányos kettőssége e tekintetben is megfigyelhető: ösztönös tehetsége hozza fel a mélyből a megtalált egyéni mozdulatokat, de láthatóan tudatos szakmaszerűséggel gyakorolja ki, és tartja őket megfellelően bepróbált szinten.

A talpra állás sikerül. Végre teljes bizonyossággal megérthető, hogy ezért folyt a küzdelem. A táncos megszabadul felsőruházatától, s a játszóhely szélén hátával oszlopnak támaszkodik. Zene indul újra, dobritmusok gyors tempóban, most is precíz, szimmetrikus négynegyedek. Furcsa, nyugtalan köldökvizsgálat kezdődik. Talán a talpra állás tette véglegessé az elszakadást a köldökzsinórtól? A vizsgálat átmegy önhassimogatásba. A simogató kéz mozdulatai nagyobbodnak, idegessé válnak, nem dönthető el könnyen, hogy maszturbáns, egoerotikus jellegű-e a fokozódás, vagy a kéz utálja a testet, és külön életet élő őrgöngyöse harakiribe akar váltani. Ez a tipikus Fehér Ferenc-i gesztika az előző tétel mozdulatszületéseinek szerves folytatása. Aztán váltás történik. A főhős beleveti magát a darabbéli valóságos életbe. Még keményebb küzdelem vár rá. A felállás és a magára maradt önmagával történő ambivalens ismerkedés után a nagybetűs Élet harcai következnek. A mozgásanyag jellege is markánsan megváltozik. Bár most is egyéni, de az előző tétellel ellentétben határozottan felismerhetők az electric boogie, a hiphop tánc és más kortárs mozgásnyelvek stílusjegyei. Mindez a tartalmi, dramaturgiai építkezéssel korrelál: a kezdetektől a felállásig – tudatosan megtanulható ismeretek híján – a megélt élettények ihlette sajátosan egyéni mozdulatok dominálnak, életbe vetetten pedig – a környezetre való reagálás kényszere okán is – már külső, tanulható hatások bővítik a mozdulatrepertoárt. Az, hogy e választás az alkotó-előadó részéről mennyire volt tudatos, ismét titok marad. Egyfajta tudatosság nyilvánvaló: zeneileg és a szerkezeti helye okán is ez a tétel a legalkalmasabb arra, hogy az előadó sikeresen bemutassa táncosi virtuozitását. Ehhez pedig igazi alapot a saját ötletek mellett a máshonnan ellesett, feldolgozott és jól begyakorolt technikai elemek nyújtanak.

A következő, egyben zárótétel nem lehet másmilyen, mint az előzőhöz képest lehiggadó, feloldódó. A mono(tánc)dráma műfajában fizikailag is lehetetlen bizonyos határon túl fokozni a mozgást és vele párhuzamosan az érzelmi intenzitást. Viszont lehetne a tételket úgy szerkeszteni, hogy a totális eszközökkel való hatásfokozás a darab végére kerüljön. Azt gondolom, Fehér Ferenc (és alkotótársa, Juhász Anikó) választása itt alaposan átgondolt: oldani akarják a befejezést. Már csak azért is, mert különben a mindvégig látható hajóváz otlétének nem lenne értelme. A zene is lágyul, az orientális ízü

melodikus szintetizátordallamok a dobritmusokhoz képest valósággal mesészerűek. Az előadó tovább vetkezett: pőrén, magányosan, csupaszs felsőtesttel és lábbal – egy szál kisanadrágban –, szikáran, szép megvilágításban adagiót táncol. Elvágódik valami új, valami szép felé. A hajszoltóság, a rideg, kegyetlen külsőségek világából a tartalmas lelkeség felé.

A *Wert király* önéletrajzi ihletésű. Szerzője küzdelmeiről és útkereséséről szól. Fehér Ferencet hajója akkor vinné új horizontok, tartalmas jövő felé, ha a fiatal koreográfus túllépne elért eredményein, ha megfelelő alkotóközösségben megfelelő feladatokhoz jutna. Ha olyan országban dolgozna, ahol áttekinthető az a struktúra, amelyben a kibontakozni képes tehetségnek meg kell terveznie a soron következő lépéseit. Fehér Ferencnek közege és tehetségéhez mért lehetőségekre van szüksége. Addig is...

Navigare necesse est... Szabadon fordítva: hajózni muszáj... Plutarkhosz szerint Pompeius mondása volt. Tény: a görögök nyomán a rómaiak is vallották, hogy a tengeri hajózás a hatalom és a gazdagság szempontjából létfontosságú. A késő középkortól a Hanza-szövetségnek is jelmondata lett, s ma is látható a brémai Tengerhajózási Ház homlokzatán.

WERT KIRÁLY (Artus Stúdió)

KOREOGRÁFUS-ELŐADÓ: Fehér Ferenc. ALKOTÓTÁRS: Juhász Anikó. ZENE: „Indigó”.

ellenfény
kortárs tánc- és színházművészet

2002/1

**DADA,
PERFORMANCE,
RÍTUS**

**Bozsik Yvette: Dadaisták
Kantor, Grotowski, Barba
Horváth Csaba: Etna
Kritikák új előadásokról**

www.ellenfeny.hu

ELŐFIZETÉS:

Tel./fax: 33-78-398

e-mail: eseli@axelero.hu